

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 8. září 2022 ve věci č. 37574/19 – *P. H. proti Slovensku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že zanedbáním povinností policistů při hlídání stěžovatelky během pobytu na policejní stanici, kde vyskočila z okna na toaletách ve druhém patře, utrpěla četná zranění a jen dílem náhody pád přežila, došlo k porušení hmotněprávní složky článku 2 Úmluvy, který chrání právo na život. Jelikož vyšetřování incidentu trpělo mnohými nedostatky a oběť nebyla v dostatečné míře zapojena do vyšetřování, došlo k porušení tohoto ustanovení i v procesní rovině.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelkou byla šestnáctiletá dívka romského původu. V lednu 2017 ji policie zadržela při drobné krádeži v obchodním centru, ke které se stěžovatelka přiznala. Policie ji odvezla na policejní stanici. Ohledně cesty v policejním autě stěžovatelka tvrdila, že ji policisté uráželi kvůli jejímu romského původu a dali jí facku. Vláda tento incident popřela. Z policejních záznamů nevyplývá, že by během převozu byly vůči stěžovateli použity donucovací prostředky. Stěžovatelku policisté záhy informovali, že vzhledem k nízkému věku bude propuštěna hned po provedení nezbytných administrativních úkonů. Stěžovatelka několikrát požádala o možnost dojít si na toaletu. Policista, který s ní vyplňoval dokumenty, ji proto doprovodil k toaletám ve druhém patře.

Vedle dveří na dámskou toaletu se nacházelo okno. Z policejního spisu vyplynulo, že policista ukázal stěžovateli, kam má jít, a protože byl pouze metr od ní a viděl ji vstupovat na toaletu, otočil se k ní zády, aby zde vyčkal. Periferně za chvíli zahlédl stín a než se stačil otočit, spatřil stěžovatelku padat z okna. Policista ihned zalarmoval kolegy, kteří zavolali záchrannou službu. Stěžovatelka vypověděla, že si z předmětné události nic nepamatuje, ale že je pravděpodobné, že zacházení, kterému byla vystavena v autě, pokračovalo i na policejní stanici. Stěžovatelka utrpěla mimo jiné četné zlomeniny, včetně čtyř žeber, pohmožděniny obou plic a trauma. Její zdravotní stav však nevyžadoval žádný chirurgický zákrok. Z nemocnice byla propuštěna v dobrém zdravotním stavu bez omezené hybnosti. Dále utrpěla částečnou amnézii.

V souvislosti s podezřením na spáchání trestného činu ze strany policisty, který měl stěžovatelku hlídat, byly zahájeny úkony trestního řízení. Státní zastupitelství jej po čase zastavilo s tím, že zanedbání povinností policisty mohlo naplnit jen znaky disciplinárního deliktu. Tvrzení ohledně urážlivých poznámek a fyzického napadení stěžovatelky bylo vyčleněno do samostatného řízení. Návrh právního zástupce stěžovatelky, aby bylo přezkoumáno, zda tvrzené zacházení nemohlo být příčinou pokusu o útěk, státní zastupitelství zamítlo. Policista byl uznán kárně vinným, za což mu byla uložena sankce v podobě dočasného snížení platu. Vyšetřování události při převozu na stanici bylo nakonec zastaveno, protože se tvrzení stěžovatelky nepodařilo dokázat. Proti usnesení o zastavení vyšetřování mohla stěžovatelka podat odvolání, což neučinila. Trvala však na tom, aby byl tento závěr přezkoumán na všech úrovních soustavy státního zastupitelství. Nejvyšší státní zastupitelství zastavení vyšetřování potvrdilo jako správné. Ústavní stížnost byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 2 A 3 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že byla slovně a fyzicky napadena během převozu na policejní stanici, že vnitrostátní orgány nepodaly přesvědčivé vysvětlení okolností, za kterých utrpěla závažná zranění po pádu z okna policejní služebny, že nebyly přijaty potřebné kroky k ochraně jejího zdraví a že události nebyly účinně vyšetřeny, jak vyžadují články 2 a 3 Úmluvy.

Soud předně konstatoval, že námitky stěžovatelky týkající se údajného fyzického a slovního napadení v policejním vozidle nejsou hájitelné, protože na podporu jejích tvrzení neexistují žádné důkazy. Námitku porušení článku 3 Úmluvy proto prohlásil za zjevně neopodstatněnou.

a) K přijatelnosti

Soud se dále zabýval přijatelností namítaného porušení článku 2 Úmluvy, které mělo spočívat v událostech na policejní stanici. Připomněl, že dané ustanovení se použije i na situace, kdy nedošlo k úmrtí, ale život byl v bezprostředním ohrožení (*Igor Shevchenko proti Ukrajině*, č. 22737/04, rozsudek ze dne 12. ledna 2012, § 42). Klíčovými hledisky jsou v tomto směru povaha činnosti ohrožující život stěžovatele a závažnost utrpěných zranění (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. června 2019, § 140). V projednávané věci byla zranění stěžovatelky důsledkem pádu z okna. Nic nenapovídalo tomu, že by k tomu došlo přičiněním třetí osoby, natož úmyslně. Soud však přihlédl k tomu, že stěžovatelka byla nezletilá a bez doprovodu, pod dohledem donucovacích orgánů a že k úmrtí nedošlo jen dílem náhody, protože pád zbrzdily větve pod oknem rostoucího stromu a dopad do sněhu. Judikatura Soudu nicméně vypovídá o tom, že i pády z menší výšky mohou vést k úmrtí (srov. *Eremiášová a Pechová proti České republice*, č. 23944/04, rozsudek ze dne 16. února 2012). Na základě těchto úvah Soud rozhodl, že článek 2 Úmluvy je na daný případ *ratione materiae* použitelný.

Soud dále zamítl námitku vlády, že stěžovatelka nevyčerpala vnitrostátní prostředky nápravy. I když formálně nepodala odvolání proti usnesení o zastavení vyšetřování, jejími námitkami se orgány zabývaly. Ani Ústavní soud tuto skutečnost nepovažoval za překážku projednání ústavní stížnosti.

b) K odůvodněnosti

Soud se nejprve zabýval procesní složkou článku 2 Úmluvy, tedy tím, zda proběhlo účinné vyšetřování předmětných událostí. Aby bylo účinné, vyšetřování musí být způsobilé ozřejmit okolnosti, za kterých se předmětné události staly, a identifikovat, případně i potrestat ty, kteří jsou za ně odpovědní. Vnitrostátní orgány vycházely z předpokladu, že stěžovatelčin pád z okna nesouvisel s děním v autě cestou na policejní stanici. O obou incidentech vedly samostatná řízení. Možnou spojitost mezi nimi tak ignorovaly, ačkoli mohla být klíčová pro pochopení zoufalého činu stěžovatelky. Pokud jde o pád z okna, vyšetřování bylo vedeno jednostranně. Jeho závěry spočívaly čistě na tvrzeních a záznamech sepsaných zaangażovanými policisty. Orgány nevzaly v potaz ani věk stěžovatelky, její zranitelnost, ani jí nepřiznaly status oběti, čímž jí účinně znemožnily aktivní účast při vyšetřování. Uzavření případu uložením kárného potrestání budí dojem tolerance a snahy úřadů zamést pod koberec možná pochybení přítomných policistů. Soud tedy uzavřel, že vzhledem ke všem výše uvedeným okolnostem nebylo možné řízení považovat za účinné. K porušení článku 2 Úmluvy v jeho procesní části tak došlo.

Soud se následně zabýval hmotněprávními závazky státu vyplývajícími z článku 2 Úmluvy. Připomněl, že osoby zbavené osobní svobody jsou v obzvláště zranitelné pozici. Sama skutečnost, že osoba zemřela či byla ohrožena na životě během zbavení svobody, vzbuzuje podezření, že stát nedostál své povinnosti chránit právo na život jednotlivce. Jeho pozitivní závazek přijmout potřebná opatření k odvrácení hrozby, včetně sebevražděných pokusů, vzniká, je-li prokázáno, že vnitrostátní orgány věděly nebo měly vědět o existenci reálného a bezprostředního ohrožení života, a přesto nepřijaly rozumná opatření, od nichž mohly očekávat, že riziko eliminují nebo alespoň zmírňují. Dle Soudu však existují určitá základní preventivní opatření, která by policejní orgány měly v místech zbavení svobody dodržovat vždy. V projednávané věci nemůže být stát bez dalšího zbaven odpovědnosti jen proto, že pád stěžovatelky z okna policejní stanice byl důsledkem jejího nešťastného pokusu o útěk. Povinnost chránit zdraví a život jednotlivce v místech zajištění v sobě zahrnuje i povinnost chránit ho před předvídatelným nebezpečím, kterému se může vystavit i on sám. I když policisté nemohli dost dobře předvídat, že se stěžovatelka pokusí o útěk, měla být přijata preventivní opatření za účelem minimalizace tohoto rizika, jakkoli bylo nízké. Policista, který ji doprovázel na toaletu, ji měl střežit, aby se něco podobného nemohlo stát. Tuto povinnost však zanedbal, když se k ní otočil zády. Dle

Soudu tak stát odpovídá za stěžovatelčina zranění a došlo k porušení hmotněprávní složky článku 2 Úmluvy.